

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 39

nummer 2

juli 2022

In dit nummer

De ontwikkeling
van de tuin-
bouw in
Groessen

Wie kent ze
niet
Dorpsverhalen
en/of dorps-
gebeurtenissen

Vincentius-
vereniging
Groessen

Verenigings-
nieuws

Lezing:
Cultureel
erfgoed
herbeleven
A15
op de kaart

www.hkdgl.nl

Inhoudsopgave

In dit nummer:

Inhoudsopgave	2
Voorwoord / Colofon	3
De ontwikkeling van de tuinbouw in Groessen	4
Wie kent ze niet ũ.. Dorpsverhalen en/of -gebeurtenissen	7
Vincentiusvereniging Groessen	9
Historische Raadsels	16
Verenigingsnieuws	17
Toe aan een nieuwe uitdaging?	
Rectificatie Rinoceros artikel	
Nieuwe leden	
Herkent u dit?	
Tip	
Durf te vragen	
Belangrijke data	
Toen en Nu	
Notulen Algemene Ledenvergadering 13 april 2022	19
Cultureel Erfgoed herbeleven: de A15 op de kaart	21

Op de voorkant:

Hoge moderne meerkappige kas
Bron: Wikipedia

Op de achterkant:

Historisch platglas, ook wel Lentse ramen genoemd.
Bron: Wikipedia

Beste lezer,

We kunnen als vereniging tevreden terugkijken op onze Algemene Ledenvergadering van 13 april en met name op de lezing na de pauze. Daarin namen Ruud Derksen en ik de aanwezigen mee in alle activiteiten, die rond de geplande aanleg van de A15 zijn ondernomen vanuit de vereniging. In de vorige Driepas schreven we daar ook al over. De volgende stap zal zijn dat op onze website stap voor stap de informatie gepubliceerd gaat worden. De planning is dat de eerste stap uiterlijk 1 juli as. gezet zal worden.

Vorige maand is aan alle actieve vrijwilligers uitleg gegeven over het computerprogramma HAZA, dat wij gebruiken voor de vastlegging van onze gegevens. De meesten kenden alleen een klein deel van het programma. Om meer inzicht te krijgen in het geheel van het programma is een demoversie met een uitgebreide handleiding beschikbaar voor de vrijwilligers. Er wordt nu thuis al druk geoefend en gelukkig hebben we een goede on-line instructeur.

Dit is mijn laatste voorwoord dat ik schrijf. In de ALV heb ik mij, zoals eerder al gemeld, niet herkiesbaar gesteld. Ik vervul het voorzitterschap tot aan de zomer, hoe het dan verder gaat is nu nog niet duidelijk.

Overigens kreeg ik van een van de leden over de geplaatste vacature een opmerking. Er stond niet bij dat de beoogde voorzitter óók belangstelling moet hebben voor geschiedenis. Ja, dat is voor de meeste van ons zo vanzelfsprekend, dat je het dus vergeet op te schrijven. Ik wil hier graag opmerken dat de inschrijftermijn nog niet verlopen is. U kunt zich nog aanmelden.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Piet Bus

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 5,95

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Secretariaat / Redactieadres:

Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Bestuur:

bestuur@hkdgl.nl

Voorzitter:

voorzitter@hkdgl.nl
P. Bus (ad interim)

Secretaris:

secretariaat@hkdgl.nl
D. van Sas

Penningmeester:

penningmeester@hkdgl.nl
E. Scheeres

IBAN: NL54RABO0315407484
BIC: RABONL2U

Lid:

A. van Beurden

M. van Hummel

Internet:

www.hkdgl.nl

Facebook:

<https://nl-nl.facebook.com/historische.kring.7>

Instagram:

<https://www.instagram.com/hkdgl/>

Oplage: 300 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €19,00 per jaar. Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 6,00 als bijdrage in de verzend- en portokosten. Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

De ontwikkeling van de tuinbouw in Groessen

Hoe werd Groessen het centrum van de tuinderijen in de Liemers? Om dat vast te stellen moeten we terug naar de bron van dat ontstaan.

Groessen was rond 1900 een dorp als vele waar kleinschalige landbouw en daarmee zelfredzaamheid de boventoon voerde. Het gaf de zekerheid van de eigen voedselvoorziening en extra inkomen door wat er meer geproduceerd werd te verkopen op markten. Als de boerderij te klein was voor voldoende inkomsten had de bewoner er vaak nog een beroep bij als dagloner of fabrieksarbeider.

In 1880 was er in West-Europa een grote landbouwcrisis met slechte prijzen wat aanleiding was om ook naar alternatieve teelten te kijken. Men zag op landelijk niveau goede vooruitzichten voor de tuinbouw met goede exportmogelijkheden.

Zoals gezegd was er in die tijd ook in Groessen voornamelijk landbouw met, op enkele grootgrondbezitters na, veelal kleine gemengde bedrijven. Dat betekende dat men wat koeien, varkens, schapen en/of kippen hield. Op de akkers verbouwde men het daarvoor benodigde voer en voedsel voor eigen gebruik. Door die manier van bedrijfsvoeren waren de Groessenaren voor een groot deel zelfvoorzienend. Dat was ook noodzakelijk want de grootgrutters bestonden nog niet en de kruidenier verkocht geen groenten en fruit.

De van oorsprong kleigronden waren door de vele dijkdoorbraken en de vermenging met het aangevoerde zand echter ook zeer geschikt voor een intensievere bewerking die groenteteelt vereist. Daarmee ontstonden de zogeheten zavelgronden die dicht achter de dijken ontstonden.

Voor Groessen liggen die ruwweg tussen de Lijkweg en de huidige Leuensedijk. Er werden al wel groenten in de volle grond geteeld waarmee men, voor het niet voor eigen gebruik noodzakelijke deel, naar markten ging in Didam, Arnhem, Elten en zelfs Emmerich. Dat gebeurde vaak te voet of met klein vervoer waaronder de hondenkar.

Een hondenkar is een vervoermiddel dat door een trekhond wordt voortbewogen. Bron: Wikipedia

Rond 1900 was een derde van de Nederlandse tuinbouwproductie al bestemd voor de export. In 1910 was 10% van de beroepsbevolking werkzaam in de tuinbouw. De prijzen van de producten stegen en daarmee ook de belangstelling voor deze bedrijfstak.

Toename van tuinbouwbedrijven.

Huissen en omgeving had al eerder een groot tuinbouwareaal en de toename die daar ontstond maakte de daarvoor geschikte gronden beperkt. De prijs daarvan liep dus ook flink op. Daarentegen waren de gronden in de Liemers nog erg goedkoop. Gevolg was dat vanaf 1900 de Huissense tuinders de Rijn overstaken en naar voornamelijk Groessen kwamen. Zij kochten gronden die tot dan nog voor de landbouw gebruikt werden en startten daarop met het bedrijven van groenteteelt zoals zij dat kenden. De migratie van de Huissense tuinders was daarmee gestart en er volgden er velen.

Wie kent er geen tuinder waarvan de oorsprong in Huissen ligt. Enkele namen zijn: Aldering, Bloemberg, Dominicus, Eeuwes, Janssen, Knuiman, Meuwsen, Reinders, Roordink, Schepers, Schrijver en Witjes.

Zo kwam mijn opa Jan Schepers zich in 1928 ook met zijn gezin in Groessen vestigen. Hij had grond gekocht van Piet Evers waar hij een huis op bouwde met adres G229 het huidige Lijkweg 20. Het gezin had 4 zonen en een dochter die bij de start ook in het bedrijf werkten.

Naast wat platglas (Lentse ramen) bouwde hij al snel de eerste kweekkas zodat het groeiseizoen verlengd en de inkomsten verhoogd konden worden.

Platglas (Lentse ramen) Foto: Wikipedia

Nu niet meer voor te stellen maar de tuinders spitten in die tijd veelal hun grond. Er werd hooguit geploegd met een paard. Tractoren deden pas na WO-II hun intrede door m.n. het Marshallplan waardoor veel Amerikaanse mechanisatie werd doorgevoerd. Tuinders hadden echter een hekel aan zware machines op hun kweekgrond. Dat had een negatieve invloed op de productie en daar is een tuinder niet blij mee. Dus stond mijn opa met zijn zonen doodsimpel ruim 1,5 hectare te spitten om de gewassen te kunnen telen. De oud-Huissenaren verdienden een goede boterham met hun manier van telen. Dat bleef niet onopgemerkt bij de dorpsgenoten met boerderij.

Groei en Ontwikkeling.

Vanuit de kerk was kapelaan Adan een stimulerende kracht om gezinnen naar een beter bestaan te leiden. Zo schakelden vooral de kleinere boerenbedrijven meer en meer over op het telen van groenten in de volle grond. Intussen was de Groente- en Fruitveiling Zevenaar na een moeilijke start ook goed op stoom gekomen.

Groente- en Fruitveiling Zevenaar

Daarmee was een goede afzet van de producten verzekerd en werd de export naar met name Duitsland stevig uitgebreid. Het assortiment van producten steeg gestaag doordat er meer en meer gebruik werd gemaakt van platglas en kwamen er meer druivenkassen bij. In die laatste kon als ondergewas heel goed sla, spinazie, andijvie, raapstelen en postelein en geteeld worden.

Er staan nog steeds twee echte druivenkassen in Groessen. Een aan de Achtergaardsestraat 21 en een aan de Lijkweg 27. In de laatste teelden de van Angeren afkomstige Dolf en later zoon Theet Dominicus hun prachtige blauwe Frankenthaler druiven.

Druivenkas Dominicus Foto: Jo Schepers

Voor het telen van tomaten en paprika kwamen de zogeheten warenhuizen (meerkappige kassen) steeds meer in gebruik.

Meerkappige kassen Foto: Jo Schepers

Vanaf de zestiger jaren kwamen de nieuw ontwikkelde groene komkommers in opkomst die in kassen aan draad werden geteeld. Tot dan kende men alleen witte komkommers die onder platglas groeiden en aan uitlopers over de grond lagen. Deze hadden nogal eens een bittere smaak. Daarnaast kende men ook de koude grondteelten als spinazie, andijvie, sla, zomer- en winterwortelen, koolsoorten, prei, stam-, stok- en tuinbonen, knolselderij, rode bieten en rabarber. Ook teelde men wel zacht fruit als aardbeien, rode bessen en kruisbessen.

Om het niveau van het telen op te krikken kreeg Groessen ook een tuinbouwschool.

In 1956 kwam er zelfs een nieuwe tuinbouwschool (het huidige Dorpshuis) met Piet Kunnen als schoolhoofd. Dat heeft zeker een positief effect gehad op de kwaliteit van de beroepsgroep.

Tuinbouwschool Groessen

Vanuit de overheid kwam het opzetten van de Tuinbouw Voorlichtingsdienst van de grond. Ik herinner mij de heren Wim Egberts en Wim Bosman die de Liemers als werkgebied hadden. Via hen kwamen er nieuwe ontwikkelingen vanuit de Wageningse instituten en het Westland naar de Liemerse tuinders. Daarbij werden ook excursies gehouden naar o.a. Naaldwijk waar het niveau van vernieuwingen voorop liep. Al met al een geweldige groei van de tuinbouw in Groessen en omgeving. Het areaal glas groeide enorm doordat er meer geld verdiend werd wat men weer in het bedrijf kon investeren.

Oorspronkelijk waren het Westlandse kassenbouwers als Voskamp en Vrijland die hier goede zaken deden. Daar kwam verandering in toen Eef Willemsen (tegenwoordig rijwielcentrum Hamink) met zijn timmerbedrijf aan de Dorpstraat zich ook ging toeleggen op de kassenbouw. Hij heeft hier met 2 zonen heel wat glas in de omgeving geplaatst en het bedrijf groeide flink. De rolbakken kwamen ook in omloop. Dat waren lage kassen met verrolbare kappen. De buitenwand had het formaat van 2x de kapoppervlakte. Men zaaide bijvoorbeeld spinazie of worteltjes in het deel met de kap erop. Als het gewas in een bepaald stadium was en de buitentemperatuur het toeliet, werden in de andere helft tomaten geplant en de kappen daarboven gerold. Nadeel was dat de nokhoogte beperkt was en men er niet overal rechtop in kon staan. Ook dit systeem betekende een verhoging van de productie en daarmee de welvaart van de tuinders. Het verwarmen van de `normale_ kassen met behulp van olie gestookte ketels waardoor warm water door een buizenstelsel gepompt kon worden was een volgende stap in de vooruitgang. De tuinbouw in Groessen groeide dan ook als kool en zo werd Groessen het glasdorp van de Liemers. Er was geen straat waar geen kassen stonden en het glas schitterde je dan ook van alle kanten tegemoet. Door de toename van al die

bedrijvigheid groeide ook het vervoer van de producten naar de veiling in Zevenaar. Meerdere families verdienden daar weer een boterham mee. Die veiling had door de expansie van de tuinbouw ook steeds meer personeel nodig. Al met al hebben de Huissenaren de Liemers in die jaren veel goeds gebracht.

Schooljeugd en huisvrouwen verdienden wat bij door te helpen met de oogst van aardbeien, bonen etc. Maar tijden veranderen en er kwam dan ook een einde aan de groei.

Invloed op de oorspronkelijke bevolking en het dorp. Zoals eerder gezegd waagden heel wat Huissenaren de oversteek van de Rijn. De Groessenaren keken aanvankelijk wat vreemd aan tegen de nieuwe dorpelingen en hun instelling van bedrijfsvoering. Groessen had een meer landbouwgerichte mentaliteit, vasthoudend, gehecht aan hun grond en voorvaderlijk erf. Zich onderwerpend aan de ongeschreven wetten van overgeleverde dorpsgebruiken als burenplicht e.d., waar zich niemand aan zou trachten te onttrekken. De nieuwe tuinder-immigranten waren anders. Zij hadden een wat minder gebonden industriële mentaliteit. De boer was ervan overtuigd, dat men in vrij grote mate Gods water over Gods land moest laten lopen. Hij kon niet anders, omdat zijn grond te groot was om alle factoren te beheersen. Men moet ook wat aan de natuur en veel aan Gods zegen overlaten was meer hun instelling. De tuinder echter met zijn kleinere bedrijfsoppervlak kon destijds al veel meer dan de boer met technische middelen de natuur in zekere mate dwingen. Ook hij voelt natuurlijk wel zijn afhankelijkheid van de natuur. Doch hij is meer een man van de techniek, van de productie aan de lopende band. De Huissense immigranten, volbloed tuinders, brachten deze andere geest naar Groessen. Zij kwamen hier als min of meer vreemdelingen, kenden hier vanzelf nog niet de